

Звіт підготовлено моніторинговою місією IAC ISHR

Дотримання права на справедливий суд у справі Дмитра Михайловича Гаврилюка

Фінальний звіт

Редактор: А. Ф. Алексєєв

05 квітня 2024 р.

Інформаційно-аналітичний центр Міжнародного товариства прав людини
Information and Analytical Center of the International Society for Human Rights

International Council ISHR, Borsigallee 9, 60486 Frankfurt a.M. (Germany)

Адреса в Україні

Вул. Березнева 12, оф. 440, Київ (Україна)

ВСТУП

19 березня 2024 року Шевченківський районний суд м. Львова ухвалив вирок Гаврилюку Дмитру Михайловичу, визнавши його винуватим у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 ст. 115, ч. 2 ст. 194, ч. 1 ст. 263 КК України. Гаврилюк Д.М. був засуджений до довічного ув'язнення. Адвокати планують оскаржити це рішення в апеляційному суді.

Експерти IAC ISHR проводили моніторинг цієї справи з листопада 2023 року і до оголошення вироку в суді першої інстанції. Зібрана під час моніторингу інформація, насамперед, виявлені порушення та отримані статистичні дані, дозволяють провести аналіз кримінального процесу, зрозуміти наскільки він відповідав загальноприйнятим нормам права на справедливий суд.

У ході моніторингу спостерігачами IAC ISHR зафіксовано 14 епізодів, що порушують міжнародні норми, Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод та суперечать практиці Європейського суду з прав людини. У фінальному звіті ми перерахуємо всі виявлені порушення та кваліфікуємо їх відповідно до норм міжнародного права та практики ЄСПЛ. Зібрані дані дозволяють не тільки виявити наявні порушення, а й провести статистичний аналіз, що ґрунтується на аналізі протоколів усіх судових засідань (починаючи з 2017 року), наявних у розпорядженні експертів IAC ISHR. Це дає можливість "на цифрах" обґрунтувати наявність зафіксованих нами груп порушень.

Фінальний звіт складається з трьох частин: перша – розгляд порушень права на справедливий суд, виявлених під час моніторингу; друга частина – аналіз зібраних статистичних даних; і третя – звіти щодо моніторингу судових засідань справи Гаврилюка Д.М.

1. ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД У СПРАВІ ГАВРИЛЮКА Д.М., АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ, ЗАФІКСОВАНІ ПОРУШЕННЯ

1.1. Автоматичне продовження тримання під вартою

27 вересня 2016 року відносно Гаврилюка Д.М. був обраний винятковий запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, який фактично став безальтернативним, оскільки автоматично продовжувався судом аж до оголошення вироку.

Протягом судового розгляду стороною обвинувачення було подано, а судом задоволено понад 40 клопотань про продовження тримання під вартою, які містили ідентичні обґрунтування, та обмежувалися фразами про тяжкість інкримінованого злочину і наявність ризиків, передбачених ст. 177 КПК України, без їх розкриття та підкріплення доказами (дивитись звіти від 27.12.2023, 14.02.2024)¹. Більше того, в даному кримінальному провадженні суд взяв на себе роль сторони обвинувачення та виступав ініціатором продовження тримання під вартою Гаврилюку Д.М., а сторона обвинувачення в свою чергу підтримувала ініціативу суду (дивитись звіт від 14.02.2024)².

ЄСПЛ у своєму пілотному рішенні «Комар та інші проти України» у справі «Гаврилюк проти України» визнав строк тримання Гаврилюка Д.М. надмірним, а причини залишення заявника під вартою – розмитими на підставі хиткості мотивів, що застосовувалися судами, не вивчення можливості застосування інших запобіжних заходів, а також крихкості і повторюваності аргументації, яка використовувалась судом.

Експерти IAC ISHR у своєму звіті від 14.12.2023 р³. проаналізували зміст ухвал Шевченківського районного суду м. Львова, якими було задоволено клопотання сторони обвинувачення про продовження запобіжного заходу у виді тримання під вартою до прийняття вищевказаного рішення і після, та дійшли висновку, що вони абсолютно ідентичні за своїм змістом за виключенням декількох абзаців, які не стосувалися обґрунтування клопотання.

Сторона захисту неодноразово клопотала про зміну запобіжного заходу Гаврилюку Д.М, посилаючись на вищевказане рішення ЄСПЛ, наявність невиконаного рішення апеляційної інстанції, яким був обраний запобіжний захід у вигляді застави, та на стан здоров'я їх підзахисного, який за більше ніж 7 років тримання під вартою суттєво погіршився. В свою чергу суд відмовляв у задоволенні клопотань сторони захисту без наведення належної мотивації (дивитись звіти від 14.12.2023, 27.12.2023)⁴.

Експерти IAC ISHR дійшли висновку, що питання продовження тримання під вартою розглядалося суто формально у даному кримінальному провадженні, оскільки

¹ Див. 3.3. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 27.12.2023), 3.9. Аналіз відеозапису судового засідання у справі Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 14.02.2024)

² Аналіз відеозапису судового засідання у справі Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 14.02.2024)

³ Див. 3.2. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 14.12.2023)

⁴ Див. 3.2. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 14.12.2023), 3.3. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 27.12.2023)

ані сторона обвинувачення не доклала зусиль для аргументування такої необхідності, ані суд навіть не намагався створити вигляд об'єктивного і неупередженого розгляду вищезазначеного клопотання, що є порушенням ст. 5 Європейської конвенції з прав людини.

Практика ЄСПЛ

Проголошуючи «право на свободу», ст. 5 Європейської конвенції з прав людини (далі ЄКПЛ) стосується фізичної свободи людини, її мета полягає в забезпеченні того, щоб жодна особа не могла бути свавільно позбавлена волі. ЄСПЛ у рішеннях по справах «Svirpsta v. Latvia» (§109), «Tiron v. Romania» (§39) зазначив, що кожного разу, коли суд має винести рішення щодо доцільності продовження тримання під вартою, він повинен заново оцінити підстави для подовження такого запобіжного заходу. У разі, коли суд продовжує тримання під вартою, кожного разу використовуючи однакові, не кажучи вже про шаблонні, формулювання, не демонструючи, що він насправді приділяє увагу плиннові часу, вимоги §3 ст. 5 ЄКПЛ не дотримуються.

Відсутність або недостатність обґрунтування в рішеннях про тримання під вартою є одним з елементів, який враховується судом при оцінці законності тримання під вартою (S., V. and A. v. Denmark, §92). Посилання сторони обвинувачення та суду на тяжкість інкримінованого кримінального правопорушення Гаврилюка Д.М. не є достатнім та вагомим аргументом, оскільки тяжкість обвинувачення не може сама по собі служити виправданням тривалого ув'язнення («Garycki v. Poland §47). Аналогічної думки ЄСПЛ притримується і з приводу наявності ризиків, у справі «Kharchenko v. Ukraine» (§§ 80-81) суд вказує на те, що ризики з плином часу зменшуються, а суд повинен заново оцінити підстави для продовження такого запобіжного заходу.

Автоматичне продовження тримання під вартою та виконання судом функцій обвинувачення створює умови для порушення процесуального балансу між сторонами судового процесу, та таким чином обмежує права, і ставить у незручне становище сторону захисту (Coventy v. United Kingdom §77).

1.2. Порушення права на захист

Право на захист є однією з основоположних засад справедливого судового розгляду. Захист та дотримання цього права протягом здійснення правосуддя гарантується як національним законодавством, так і міжнародними нормами. Без належного дотримання цього права проведення справедливого кримінального провадження неможливе.

Під час моніторингу справи Гаврилюка Д.М., було виявлено, що в 69% судових засідань, на яких присутні були спостерігачі ІАС ІШР, порушувалося право на захист в контексті статті 6 ЄКПЛ. Основні випадки порушення цього права фіксувались під час розгляду судом клопотань. Суд у багатьох випадках неправомірно відхилив клопотання сторони захисту без належного обґрунтування. Навіть у тих випадках, коли суд приймав деякі з клопотань, це здійснювалося лише після повторного подання та додаткового обґрунтування, в той час як клопотання сторони обвинувачення розглядалися без

затримок. Так, під час судового засідання 27.12.2023р⁵. всі клопотання сторони захисту щодо долучення доказів та дослідження раніше не розглянутих доказів, були відхилені або проігноровані судом.

Під час моніторингу справи Гаврилюка Д.М., була зафіксована ситуація, в якій новопризначений за договором захисник звернувся до суду з клопотанням про надання достатнього часу для ознайомлення з матеріалами справи. Однак суд, на думку адвоката, не врахувавши належним чином обставини справи, виділив недостатньо часу для такого ознайомлення. Спостерігачі IAC ISHR відзначили, що суд надав адвокату лише 4 години загалом для ознайомлення з більш ніж 40 томами матеріалів справи та для конфіденційного побачення з клієнтом (31.01.2024)⁶.

Аналізуючи подальший розвиток судового процесу, експерти IAC ISHR відзначили, що проблема набула системного характеру. Після завершення відведеного адвокату часу на ознайомлення з матеріалами справи, а також його заяви про недостатність наданого часу, суд надав додатково лише 30 хвилин. На наступному засіданні (06.02.2024)⁷ спостерігачі зафіксували подальше порушення права на захист.

Виявилось, що обвинувачений не мав реальної можливості належним чином організувати свій захист, оскільки його захиснику був обмежений доступ до всіх матеріалів справи та не вистачило часу для ознайомлення з усіма томами (більш ніж 40 томів). За словами самого захисника, він мав доступ лише до частини матеріалів і ознайомився тільки з 7 томами. Це ускладнило проведення якісного конфіденційного побачення. Суд, почувши позицію захисту, заявив, що адвокат матиме можливість ознайомитись з матеріалами справи під час судових дебатів, а також намагався негайно передати слово прокурору. Таким чином, експерти IAC ISHR констатують, що були створені подальші передумови для порушення права обвинуваченого на захист у цьому процесі.

Експерти IAC ISHR відзначають ще одну підкатегорію порушення права на захист - порушення права на доступ до адвоката. Під час аналізу судового засідання від 14 лютого 2024 року⁸ у справі Гаврилюка Д.М., спостерігачі зафіксували, що обвинувачений був позбавлений захисників. Адвокат, з яким Гаврилюк Д.М. уклав договір і який офіційно вступив у справу 13 лютого, не був офіційно повідомлений про проведення засідання. Суд вирішив також не чекати адвоката з Центру надання безоплатної вторинної правової допомоги для відкриття засідання, хоча адвокат завчасно повідомив про своє запізнення. Крім того, спостерігачі IAC ISHR підкреслюють, що суд уже не вперше не повідомляє належним чином адвокатів Гаврилюка Д.М. про судові засідання. Це могло призвести до серйозної шкоди забезпечення права на захист та справедливості процесу. Фактично не повідомляючи адвокатів обвинуваченого про засідання, суд позбавляв Гаврилюка Д.М. можливості захищатися.

Необхідно також звернути увагу на ситуацію, зазначену вище в контексті участі «державного» адвоката поруч з адвокатом за договором. Зокрема, у звіті моніторингу за

---

⁵ Див. 3.3. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 27.12.2023)

⁶ Див. 3.6. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 31.01.2024)

⁷ Див. 3.8. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 06.02.2024)

⁸ Див. 3.9. Аналіз відеозапису судового засідання у справі Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 14.02.2024)

25-26.01.2024 р⁹. суд призначив Гаврилюка Д.М., безкоштовного адвоката з Центру надання безоплатної вторинної правової допомоги. Цей факт потребує додаткової уваги, зважаючи на те, що у Гаврилюка Д.М. на той час було два адвокати за договором. За інформацією, наданою стороною захисту, один з адвокатів проживає у Києві і суд його не повідомляє про погоджені дати судових засідань, а другий адвокат, який здійснює захист обвинуваченого у судових засіданнях у Львові, захворів та подав клопотання до суду про відкладення судових засідань на час його хвороби. Незважаючи на це, суд все одно прийняв рішення про залучення «державного» адвоката. Проаналізувавши ухвалу суду та фактичні обставини, експерти ІАС ІШР не змогли прийти до висновку щодо достатньої обґрунтованості обмеження права Гаврилюка Д.М. на захист з наступних причин:

1. Наявність у Гаврилюка Д.М. адвокатів за договором. Для того, щоб забезпечення права на захист у справі було практичним і ефективним, а не теоретичним і ілюзорним, суд мав би повідомити про заплановані дати судових засідань всіх адвокатів Гаврилюка Д.М, оскільки сам обвинувачений знаходиться під вартою, а обов'язок повідомляти сторони про дати судових засідань покладено саме на суд. Виходячи з ухвали від 18.01.2024, Шевченківський районний суд був готовий забезпечити присутність адвоката, який проживає у місті Київ на судових засіданнях у режимі відеоконференції, проте не надав жодної інформації про повідомлення адвоката про дати засідань належним чином. За словами київського адвоката, суд жодного разу не повідомляв його про заплановані засідання. Що протирічить заявленій меті колегії Шевченківського суду м. Львова щодо забезпечення права на захист, зазначеній в ухвалі.

2. «Поведінка адвокатів, що фактично позбавляє обвинуваченого права на захист» (з тексту ухвали). До такої поведінки суд відносить хворобу львівського адвоката, що привела до відміни чотирьох запланованих засідань по справі: 08.01.2024, 09.01.2024, 15.01.2024 та 16.01.2024, тобто протягом 8 календарних днів. За словами адвоката, він заздалегідь подав клопотання до суду про переніс засідань у зв'язку з хворобою. Окрім того, колегія відмічає, що вже 18.01.2024 адвокат був присутній на судовому засіданні, проте «за час перебування колегії суддів у нарадчій кімнаті з вирішення заявленого відводу, покинув судові засідання з невідомих суду причин». Таким чином, фактично експерти ІАС ІШР фіксують лише один невияснений привід для переносу судового засідання, спричинений діями адвоката.

3. Не враховано позицію обвинуваченого. Як впливає зі змісту ухвали Шевченківського суду м. Львова, клопотання щодо залучення адвоката з Центру надання безоплатної вторинної правової допомоги подав прокурор. Думку обвинуваченого Гаврилюка Д.М., щодо призначення йому безкоштовного захисника в ухвалі не враховано (як повідомив спостерігачам ІАС ІШР сам обвинувачений, він був категорично проти призначення йому «державного» адвоката).

Варто зазначити, що порушення права на захист у цьому судовому процесі набуло характеру тенденції, і різновиди цього порушення, як уже зазначалось вище, спостерігались в 69% засіданнях на яких проводився моніторинг.

---

⁹ 3.5. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судові засідання від 25-26.01.2024)

Практика ЄСПЛ

Як зазначає в своїх рішеннях ЄСПЛ, принцип, закладений у статті 6 Конвенції вимагає "справедливого балансу" між сторонами: кожній стороні повинна бути надана розумна можливість представити свою справу в умовах, які не ставлять її в істотно не вигідне становище порівняно з її опонентом або опонентами («Coventry v United Kingdom» §77). У тому числі пунктом 3 статтею 6 Конвенції гарантується надання стороні захисту достатнього часу для можливості підготовки захисту. Стосовно оцінки того, чи такий час був достатнім, повинні враховуватись всі обставини справи (§56-57 «Rook v. Germany»), складність справи на момент провадження, включати все, що є "необхідним" для підготовки основного судового розгляду («Galović v. Croatia» § 81-82). Також в своїй практиці ЄСПЛ наполягає на тому, що як і стороні обвинувачення, так і захисту повинна бути надана рівна можливість на ознайомлення з матеріалами справи, а також умови в яких сторони мають рівні можливості на ознайомлення з поданими зауваженнями та доказами, які мали місце в справі. Тому, як впливає з практики ЄСПЛ надання рівного часу для ознайомлення та рівних можливостей критичне важливе для дотримання принципів статті 6 Конвенції («Rowe and Davis v. The United Kingdom» §60).

Крім того, ЄСПЛ наголошує на тому, що обвинувачений повинен мати можливість без обмежень мати можливість викласти всі відповідні аргументи сторони захисту. Виникають сумніви, що стороні захисту надаються такі можливості при обмеженні у часі на ознайомлення з матеріалами справи («Kikabidze v. Georgia» §43). Експерти ІАС ІШР погоджуються з тим, що без доступу до матеріалів справи неможливе забезпечення рівності сторін судового процесу, оскільки в такій ситуації сторона, яка позбавлена такого права, суттєво обмежена в своїх правах та можливостях. Як зазначає ЄСПЛ, саме на суд покладено обов'язок перевіряти, чи мала сторона захисту доступ до матеріалів, а також забезпечити, щоб можливі труднощі з якими сторона захисту може зіткнутись під час реалізації права на доступ до матеріалів справи не впливали на суть прав обвинуваченого («Kikabidze v. Georgia» §49).

У даному контексті також важливо згадати, що суд неодноразово без обґрунтування причин не повідомляв захисників обвинуваченого про судові засідання. ЄСПЛ зазначає, що відсутність підстав для обмеження доступу до захисників має значну вагу при оцінці загальної справедливості кримінального провадження і може схилити чашу вагів у бік встановлення порушення. Суд зобов'язаний переконливо продемонструвати чому, у виняткових випадках і за конкретних обставин справи, загальна справедливість судового розгляду не була безповоротно порушена обмеженням доступу заявників до адвоката (Konen and others v. Turkey, §57).

2. АНАЛІЗ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ

Зібрані під час моніторингу дані дозволяють не лише виявити факти порушень, а й провести статистичний аналіз. Це дає можливість «на цифрах» (за допомогою об'єктивних вступних) обґрунтувати деякі з виявлених нами порушень (проаналізованих у першому розділі). Цей статистичний аналіз проводився на підставі протоколів судових засідань з травня 2017 року (коли справу почали розглядати по суті) по лютий 2024 року (дати останніх засідань суду першої інстанції). Зібрані дані можуть дати уявлення про ситуацію в судовому процесі над Гаврилюком Д.М., а також підтвердити деякі припущення (наприклад, щодо ситуації із забезпеченням рівності сторін) за допомогою математичних методів. Звісно ж, такий підхід сприяє більш об'єктивному аналізу ситуації, що є важливим для відповіді на питання: чи відповідає судовий процес загальноприйнятим стандартам права на справедливий суд?

Щодо загальних статистичних даних: процес над Гаврилюком Д.М. тривав 188 засідань (4 підготовчі та 184 по суті). Загалом сторонами було подано 533 клопотання, а сумарний час 188 засідань становив 587 годин.

2.1. Рівність сторін

Одним із очевидних порушень, що піддаються статистичному аналізу, є відповідність процесу принципу рівності сторін. Для розуміння ситуації ми проаналізували кількість поданих сторонами клопотань.

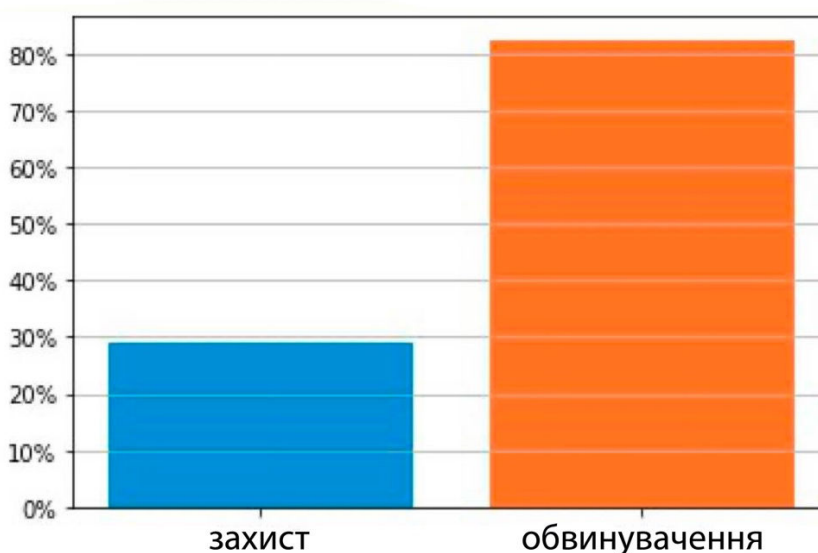

Рис. 2.1. Співвідношення поданих клопотань

На рис. 2.1. ми можемо бачити, як розвивалися обставини навколо поданих сторонами клопотань. Клопотання адвокатів задовольнялися менш ніж у 30% випадків. На перший погляд, сам собою цей факт ні про що не говорить. Однак, глянувши на

«результативність» клопотань обвинувачення, ми побачимо, що клопотання прокуратури задовольнялися більш ніж у 80% випадків (за час процесу було подано 108 клопотань обвинувачення проти 425 – захисту). Для обґрунтування такої поведінки суду можна було б припустити, що винні самі адвокати, які подавали клопотання, що не відповідають процесуальним нормам, проте з графіків на рис. 2.2. ми бачимо, що подібна картина спостерігається протягом всього процесу. При цьому за 7 років у справі брало участь значна кількість адвокатів як обраних самим Гаврилюком Д.М., так і наданих державою.

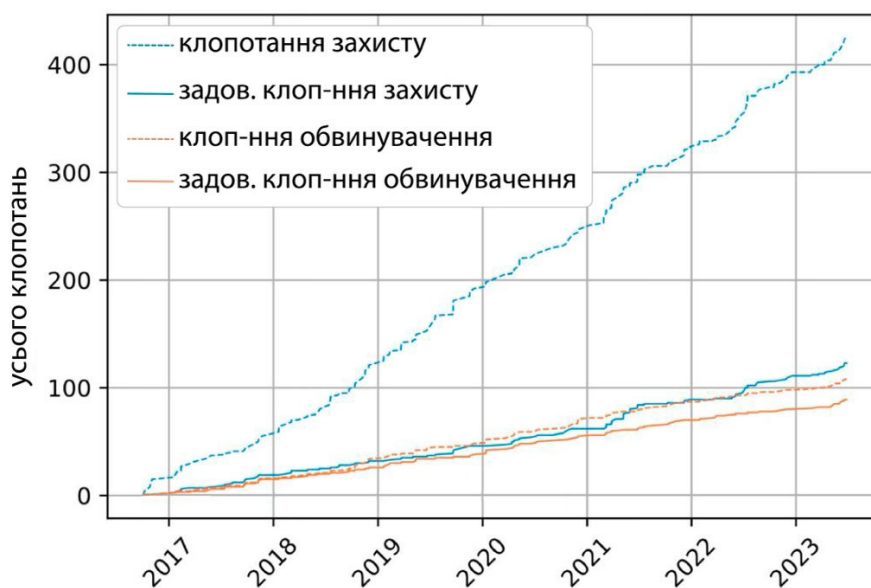

Рис. 2.2. Кумулятивна діаграма клопотань

На рис. 2.2. зображено співвідношення поданих/задоволених клопотань протягом усього процесу. Як бачимо, ставлення суду до клопотань адвокатів лише погіршувалося (постійно зростала частка відмов у задоволенні клопотань) протягом процесу. В той час як ставлення суду до сторони обвинувачення залишалося незмінним (розрив між задоволеними та незадоволеними клопотаннями не змінювався).

2.2. Розумність строків судового процесу

Важливим показником справедливого судочинства є вміння суду керувати строками судового процесу. Від колегії суддів потрібно повною мірою вивчити обставини справи, при цьому не затягуючи процес. Нажаль, аналіз справи Гаврилюка Д.М. показав, що у цій сфері наявні проблеми. Для того, щоб виявити проблему «затягування» або, навпаки, «прискорення» процесу, ми склали графік, який відображає інтервали між засіданнями (див. рис. 2.3.).

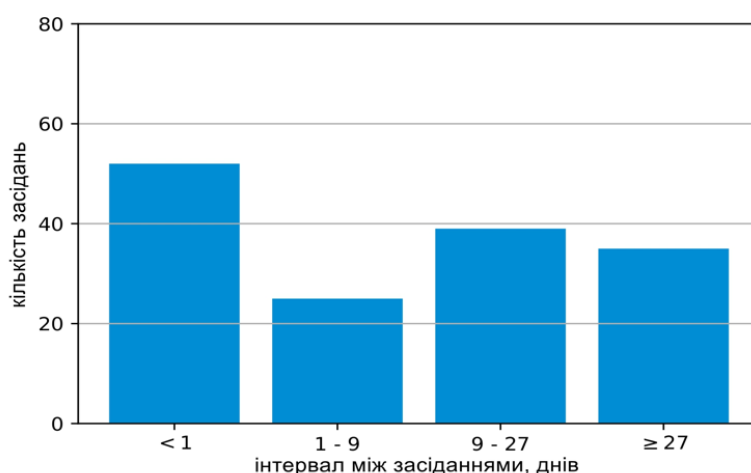

Рис. 2.3. Інтервальність судових засідань

На рис. 2.3. відображено чотири великі групи інтервалів. Сама наявність кількох великих груп може говорити про проблеми з регулярністю проведення судових засідань, особливо якщо врахувати різницю в інтервалах між першою групою (1 день) і четвертою групою (27 і більше днів). Варто зазначити, що 41 із 188 засідань тривали менше 15 хвилин і не могли вплинути на розумність строків розгляду справи по суті.

Позитивним можна вважати те, що одна з груп інтервалів (хоч і найменша) - це група, де перерва між засіданнями становила від одного до дев'яти днів. Однак у масштабах усього процесу кількість таких інтервалів ледь перевищує 1/9 від загальної кількості засідань.

У свою чергу, майже 40 засідань проводилися з інтервалом 9-27 днів, що вже можна вважати значною перервою, особливо, якщо врахувати величину цієї групи і той факт, що обвинувачений знаходився під вартою. Четверта група (27 і більше днів), без сумніву, може розглядатися як ознака затягування процесу.

Окремо варто звернути увагу на першу групу, в якій інтервал між засіданнями складає всього один день. З одного боку, це може свідчити про бажання суду протистояти затягуванню судового процесу, однак така швидкість також може виявитися небажаною, якщо через подібний темп сторони не встигають як слід підготуватися до засідання. Тут ще раз слід зазначити, що під час аналізу (результати якого представлені на рис. 2.3.) не враховувалися «короткі» засідання у яких, наприклад, з'ясовувалося, що з сторін просить перенести слухання, чи засідання, де суд приймав рішення перенести слухання в онлайн формат. Тому ми не можемо говорити про те, що одноденний інтервал між значною (понад 50) кількістю засідань, пов'язаний виключно зі звичайним перенесенням слухань у будь-якому судовому процесі.

Проте аналіз термінів судового процесу не може бути повним без урахування «хронологічного чинника», адже слухання тривали майже сім років. За цей період в Україні відбулася велика кількість подій, які об'єктивно могли вплинути на тривалість судового процесу. Для того, щоб виявити наявність чи відсутність впливу даних подій на судовий процес, ми підготували ще один графік.

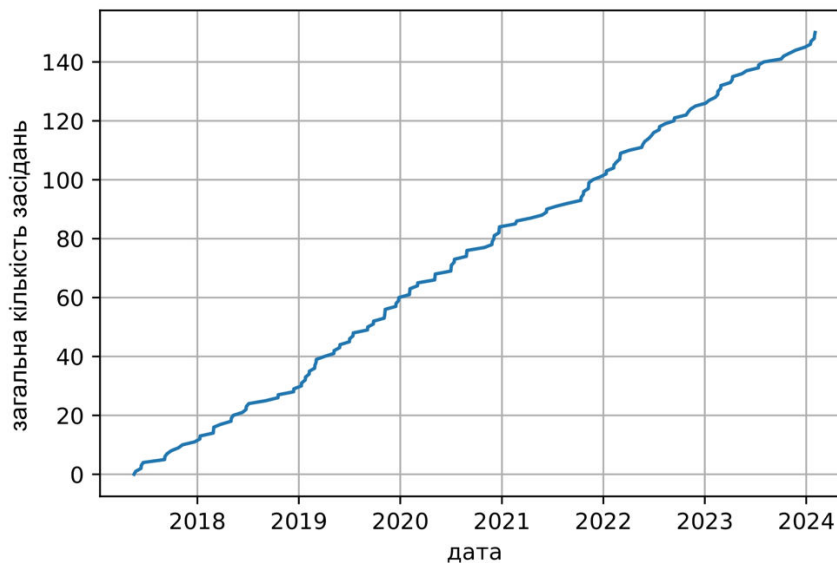

Рис. 2.4. Календарний графік засідань

На графіку видно, що основні перерви між засіданнями припадають на другу половину 2018 року і більшу частину 2021 року. Виходячи з результатів графіка можна припустити, що карантинні обмеження, основна частина яких мала місце у 2020 році, не могли бути головною причиною уповільнення розгляду справи Гаврилюка Д.М. Те саме можна сказати і про вплив повномасштабних бойових дій (які почались наприкінці лютого 2022 року), якихось значних (у порівнянні з 2018-м та 2021-м роками) ознак тривалих перерв між засіданнями на графіку не зазначено.

Також цікаво відзначити періоди прискорення процесу. Це початок 2019 року та кінець 2021 року, одразу після періоду «затягування». Ймовірно, такими методами суд намагався «надолужити втрачене». Примітно, що ще один період «прискорення» припав на початок 2024 року. Можна припустити, що це пов'язано з бажанням суду якнайшвидше закінчити дебати, винести вирок і закінчити розгляд процесу, який тривав майже сім років. Що призвело до низки порушень, відображених у Розділі 1.

Розібравши природу коливань, відображених на рис 2.4., стають зрозумілими і причини, пов'язані з тривалістю судового процесу. Багато в чому це пов'язано із позицією суду:

- відмова від проведення офіційної онлайн трансляції судових засідань;
- введення у процес «державних адвокатів» попри бажання обвинуваченого;
- прискорення дебатів до такої міри, що обвинувачений у результаті був позбавлений захисників.

ВИСНОВКИ

Представлений вище аналіз свідчить про існування численних процесуальних порушень. Серед грубих порушень прав людини, виявлених під час моніторингу цього процесу, окремо слід зазначити такі:

- відмова суду від проведення експертиз та задоволення ряду клопотань сторони захисту, які на її думку, могли вплинути на результати судового розгляду;
- систематичне неповідомлення адвокатів за договором про дати судових засідань, введення в процес «державних» адвокатів всупереч волі обвинуваченого;
- Ігнорування судом першої інстанції рішення ЄСПЛ щодо Гаврилюка Д.М.

Важливо відзначити, що багато з виявлених порушень відбувалися при декларуванні прихильності до міжнародних та національних стандартів справедливого судочинства. Така ситуація значно ускладнює виявлення порушень прав людини, адже формально у документах суду чи прокуратури всі ці дії відбувалися в рамках міжнародних норм чи навіть задля їх гарантій.

На підставі результатів моніторингу з огляду на численні порушення Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, а також порушення національного законодавства України, експерти IAC ISHR вважають, що процес над Гаврилюком Дмитром Михайловичем не відповідає загальноприйнятим стандартам права на справедливий суд.

3. ЗВІТИ МОНІТОРИНГУ ДОТРИМАННЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД У ЗАСІДАННЯХ 2023-2024 РОКІВ

3.1. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 24.11.2023)

24 листопада об 11:00 в Шевченківському районному суді міста Львів пройшло чергове судове засідання по справі №450/1357/17 за звинуваченням Гаврилюка Д., Монте С., Кольцова І. в умисному вбивстві.

Для того щоб коректно та якісно розібратись в ситуації 22 листопада 2023 року був поданий офіційний запит до суду директором громадської організації «Інформаційно-аналітичний центр Міжнародного товариства прав людини» про проведення трансляції судового засідання на офіційному каналі Youtube «Судова влада України».

Суд, розглянувши клопотання Ухвалою 24 листопада 2023 вказав на те, що «розгляд даного кримінального провадження здійснюється судом у відкритому судовому засіданні», окрім того, здійснюється повна відеофіксація судового засідання, що повною мірою забезпечує принципи гласності та відкритості судового процесу.

Вирішуючи заявлене клопотання, колегія прийняла рішення, що відсутність онлайн-трансляції судового засідання жодним чином не призведе до порушення прав та інтересів учасників провадження.

Необхідно зазначити, що клопотання щодо проведення онлайн трансляції було повною мірою підтримано стороною захисту. В той же час сторона обвинувачення виказала побоювання щодо можливого затягування процесу у разі здійснення трансляції, але не була проти забезпечення публічності судового процесу. Таким чином суд не врахувавши позиції сторін, відмовив у можливості забезпечення додаткової публічності процесу.

Спостерігачі IAC ISHR вважають трансляції відкритого судового засідання важливим елементом гласності та публічності судового розгляду справи. Відповідно до першого параграфу статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод «кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи .....Судове рішення проголошується публічно». Також є загальна правова позиція ЄСПЛ з приводу публічності та гласності, а саме у рішенні по справі *Affaire Malhous v. Republique Tchèque* Суд нагадує, що «гласність судового розгляду є основним принципом, закріпленим у статті 6 §1 Конвенції. Ця публічність захищає учасників судового процесу від таємного правосуддя, яке вислизає від громадського контролю; це також є одним із засобів збереження довіри до судів і трибуналів. Завдяки прозорості, яку він надає відправленню правосуддя, він допомагає досягти мети статті 6 §1: справедливий суд, гарантія якого є одним із принципів будь-якого демократичного суспільства у значенні Конвенції» (§ 55).

Враховуючи вищевказане, спостерігачі IAC IAHR зазначають, що в даному процесі може мати місце порушення першого параграфу пункту 6 Конвенції через

звуження права на публічність і гласність судового розгляду, підтриманого стороною захисту. Справа рекомендована для подальшого моніторингу.

3.2. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 14.12.2023)

14 грудня в Шевченківському районному суді міста Львів пройшло чергове судове засідання по справі №450/1357/17 за звинуваченням Гаврилюка Д.М., Монте С.Г., Кольцова І.М. в умисному вбивстві.

У зв'язку з відмовою суду у проведенні засідань по справі у режимі офіційної відео-трансляції, моніторинг забезпечення права на справедливий суд проводився спостерігачами моніторингової місії IAC ISHR особисто. Нажаль, через часте оголошення повітряних тривог, за час засідання фактично було розглянуто лише одне клопотання сторони захисту щодо зміни запобіжного заходу Гаврилюку Д.М.

З матеріалів справи, до Гаврилюка Д.М. застосований запобіжний захід у вигляді тримання під вартою з 27 вересня 2016 р., тобто більше 7 років. Настільки тривалий термін тримання під вартою викликає занепокоєння у можливому автоматичному продовженні тримання під вартою.

ЄСПЛ у своєму пілотному рішенні «Комар та інші проти України» у справі «Гаврилюк проти України» визнав строк тримання Гаврилюка Д.М. надмірним, а причини залишення заявника під вартою – розмитими. Як зазначає Суд, основними порушеннями прав заявника є хиткість мотивів, що застосовуються судами, невивчення національним судом можливості застосування інших запобіжних заходів, крихкість і повторюваність аргументації, яка використовується судами під час просування справи.

Розглянемо детальніше та проаналізуємо зміст ухвал Шевченківського районного суду м. Львова, якими було задоволено клопотання сторони обвинувачення про продовження запобіжного заходу у виді тримання під вартою, до прийняття рішення ЄСПЛ у справі «Комар та інші проти України» від 22.06.2023, яким було констатовано порушення ст. 5 ЄКПЛ у даному провадженні, та після рішення ЄСПЛ.

Ухвала від 01.06.2023 року.

Суд обґрунтував своє рішення наступними підставами:

- *«суд виходить із принципу забезпечення захисту інтересів суспільства, які переважають правило поваги до особистої свободи, оскільки життя людини є найвищою цінністю, а Гаврилюк Д.М., Монте С. Г., Кольцов І.М. обвинувачуються, в тому числі, у вчиненні умисного вбивства трьох осіб, замаху на вбивство інших осіб. У даному кримінальному провадженні справжній суспільний інтерес не зменшується і переважає інтереси забезпечення права на свободу».* Експерти ІАЦ МТПЛ зазначають, що суд послався на наявність значного суспільного інтересу, разом з тим, не вказав жодного доказу, який би обґрунтовував його позицію.

- *«суд враховує, що Гаврилюк Д.М., Монте С. Г., Кольцов І.М. обвинувачуються у скоєнні особливо тяжких злочинів, за які передбачено покарання виключно у виді позбавлення волі або довічного позбавлення волі».* Висловлюємо свою стурбованість стосовно даної позиції суду, оскільки тяжкість обвинувачення не може

сама по собі служити виправданням тривалого ув'язнення. А як відомо аналітикам ІАС ІШР, обвинувачені безальтернативно перебувають під вартою понад 7 років. Аналогічної позиції притримується ЄСПЛ, зокрема, у рішенні «Garucki v. Poland» (§47).

- *«Судом не встановлено нових обставин у кримінальному провадженні, які б спростовували обґрунтованість пред'явленого обвинувачення, істотно вплинули на вагомість існуючих ризиків чи зменшення цих ризиків....»*

- *суд вважає, що ризики, які були підставою для обрання та продовження обвинуваченням такого запобіжного заходу продовжують існувати на даний час, не змінилися, не втратили своєї вагомості до такого рівня, який би давав можливість обрання обвинуваченням запобіжного заходу не пов'язаного з триманням під вартою». Важливо знову підкреслити, що обвинувачені перебувають під вартою з 2016, а тому посилення суду на наявність ризиків, які були підставою для обрання запобіжного заходу свідчить про порушення § 3 ст. 5 ЄКПЛ, оскільки зі сплином часу ризики зменшуються. Кожного разу, коли суд має винести рішення щодо доцільності продовження досудового тримання під вартою, він повинен заново оцінити підстави для подовження такого запобіжного заходу. У разі, коли суд продовжує тримання під вартою, кожного разу використовуючи однакові, не кажучи вже про шаблонні, формулювання, не демонструючи, що він насправді приділяє увагу плинові часу, вимоги §3 ст. 5 ЄКПЛ не дотримуються. Аналогічної позиції притримується ЄСПЛ у рішеннях по справі «Svipsta v. Latvia» (§109), «Tiron v. Romania» (§39).*

Ухвала від 13.07.2023 року.

Ознайомившись зі змістом ухвали можна беззаперечно констатувати, що він ідентичний зі змістом ухвали до винесення рішення ЄСПЛ у справі «Комар та інші проти України». За виключенням декількох нових абзаців у яких немає прямої згадки наявності рішення ЄСПЛ, але які, на наш погляд, були додані для спростування рішення ЄСПЛ. Зокрема, суд зазначив:

- *«Розгляд даного кримінального провадження в суді дійсно є тривалим. Однак, слід звернути увагу на те, що тривалість судового розгляду зумовлена не тільки складністю справи, обсягом досліджуваних доказів, а й поведінкою окремих учасників провадження зі сторони захисту, яка містить ознаки зловживання своїми процесуальними правами, спрямована на затягування розгляду справи в суді.... Сторона захисту неодноразово подавала клопотання про призначення різних судових експертиз, про зміну обсягу дослідження доказів, щоразу просячи суд досліджувати все нові та нові докази, як ті що містяться у матеріалах досудового розслідування, так і ті що зібрані ними шляхом тимчасового доступу на підставі ухвал судових засідань. При цьому такі докази подавалися не одразу після їх отримання, а значно пізніше і поступово».*

Експерти ІАС ІШР висловлюють свою занепокоєність стосовно такої позиції Шевченківського суду м. Львова, оскільки подання стороною захисту клопотань в інтересах своїх підзахисних є логічним та повністю відповідає меті участі захисників у процесі. Більше того, у суду відсутні повноваження надавати оцінку тактиці як сторони захисту, так і сторони обвинувачення.

Ознайомившись з даною ухвалою, аналітики ІАС ІШР дійшли висновку, що фактично судом було проігноровано наявність рішення ЄСПЛ, яким було зафіксоване безпідставне надмірне тримання обвинуваченого під вартою та хиткість мотивів, що застосовуються судами. Колегія суддів послалася на зазначене рішення в ухвалі тільки один раз при описі позиції сторони захисту, яка була викладена у клопотанні про зміну запобіжного заходу. Надалі по тексту будь-які прямі згадки про рішення ЄСПЛ відсутні.

Дана ситуація може свідчити про навмисне ігнорування, яке тягне за собою невиконання рішення ЄСПЛ. Зі статті 46 ЄКПЛ, випливає, що судові рішення, у якому Суд знайшов порушення, покладає на державу-відповідача правовий обов'язок не просто виплатити відповідним особам суми справедливої сатисфакції, а й здійснити конкретні заходи, спрямовані на усунення порушень, виявлених Судом, і якомога повніше відшкодування наслідки цих порушень.

На судовому засіданні 14.12.23 судом знову було розглянуто питання доцільності тримання під вартою. Сторона захисту на просила суд врахувати рішення ЄСПЛ, яким, як вже було зазначено, визнається надмірним та необґрунтованим тримання Гаврилюка Д. під вартою. А також зазначала про прийняте майже 7 років тому рішення апеляційної інстанції щодо можливості застосування запобіжного заходу у вигляді залогу і просила застосувати саме такий запобіжний захід.

Колегія суду, розглянувши клопотання сторони захисту, у зміні запобіжного заходу відмовила. Експерти ІАС ІШР ознайомились з ухвалою суду, прийшли до висновку у надмірному формалізмі ухвали. Так, суд зазначив, що він «не є тією установою (організацією) до компетенції якої входить виконання ухвал про застосування запобіжного заходу», повністю проігнорувавши доводи сторони захисту по суті клопотання.

Ми наголошуємо на тому, що ключовим питанням дотримання права на справедливий суд є питання довіри, яку суди в демократичному суспільстві мають вселяти суспільству і, перш за все, сторонам у процесі (*Bochan v. Ukraine*). На карту поставлено довіру, яку суди в демократичному суспільстві повинні викликати у громадськості, і, перш за все, у кримінальному провадженні, у обвинувачених (*Sahiner v. Turkey*). Правосуддя має не тільки чинитися, також має бути видно, що воно здійснюється. На кону стоїть довіра, яку в демократичному суспільстві суди повинні вселяти в громадськість (*Wettstein^[1] v. Switzerland*).

У своєму рішенні по справі «*Serrano Contreras v. Spain*» ЄСПЛ вкотре наголосив, що його рішення мають обов'язкову силу відповідно до ст.46 Конвенції. Правда, держави залишаються вільними у виборі засобів, які використовуватимуться для їх виконання. Більше того, мета полягає в тому, щоб, наскільки це можливо, поставити заявника в положення, в якому він опинився б, якби вимоги Конвенції не були знехтувані. Враховуючи вищевикладене, спостерігачі ІАС зазначають, що результати засідання 14.12.2023 викликають сумніви щодо безсторонності суду та відмічають, що має місце ігнорування практики ЄСПЛ.

Проводячи моніторинг забезпечення права на справедливий суд у справі Гаврилюка Д.М., експерти ІАС ІШР прийшли до висновку, що занепокоєння заявника

у безсторонності суду не є безпідставними. Справа рекомендована до подальшого моніторингу.

3.3. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 27.12.2023)

27 грудня в Шевченківському районному суді міста Львів пройшло чергове судове засідання по справі №450/1357/17 за звинуваченням Гаврилюка Д.М., Монте С.Г., Кольцова І.М. в умисному вбивстві.

Суд засідав у складі колегії трьох суддів з головуючою Луців-Шумською Н.Л. Також у судовому засіданні був присутній прокурор, представник потерпілої, трое обвинувачених та їх захисники.

За результатами безпосереднього моніторингу, експерти ІАС ІШР прийшли до висновку про наявність ряду порушень права на справедливий суд.

В даному засіданні суд задовольнив чергове клопотання прокурора щодо продовження запобіжного заходу в вигляді тримання під вартою строком на 60 днів, без права внесення застави. Як ми уже зазначили в попередніх звітах по цій справі (див. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 14.12.2023)), обвинувачені утримуються під вартою вже більше 7 років, а обґрунтування сторони обвинувачення виключного запобіжного заходу обмежуються фразою про те, що ризики все ще присутні, без обов'язкового їх розкриття та підкріплення доказами.

Ми вже зазначали про те, що позиція ЄСПЛ у подібних справах є однозначною. Європейський суд вказує на те, що ризики з плином часу зменшуються, а суд повинен заново оцінити підстави для продовження такого запобіжного заходу (§80-81 «Kharchenko v. Ukraine»). Тому ми можемо стверджувати про триваюче порушення § 3 ст. 5 ЄКПЛ у даній справі.

Крім того, захисник Гаврилюка Д.М. просив суд про зміну запобіжного заходу для його клієнта на більш м'який. Однією з підстав необхідності перегляду виключного запобіжного заходу адвокат зазначив стан здоров'я Гаврилюка Д.М., який за більше ніж 7 років тримання під вартою суттєво погіршився. На підтвердження даного доводу, адвокат надав суду та спостерігачу ІАС ІШР численні лікарські звіти та висновки, в яких серед перелічених діагнозів згадано і про підозру на онкологічне захворювання. Більше того, зі слів захисника, в установі виконання покарань, де перебуває Гаврилюк Д.М., немає змоги забезпечити йому належне медичне лікування та догляд, який рекомендований експертними лікарськими висновками. Також сторона захисту зазначила і той факт, що підозрюваному була потрібна операція, і її вдалось здійснити лише на декілька місяців пізніше. Незважаючи на наявність лікарського висновку щодо необхідності проведення операції, домовленості щодо самої операції та конвоювання Гаврилюка Д.М. до медичного закладу, прокуратура в останній день перед операцією скасувала всі дозволи, посилаючись на формальні причини. Все це безумовно викликає серйозне занепокоєння.

Аналізуючи дану ситуацію, ми можемо стверджувати, що тут може мати місце порушення ст. 3 ЄКПЛ щодо заборони катування та нелюдського, або такого, що принижує людську гідність, поводження або покарання. Стаття 3 Конвенції покладає на

Державу обов'язок забезпечити, щоб кожен, хто знаходиться під вартою, утримувався в умовах, сумісних з повагою до людської гідності, щоб умови виконання запобіжного заходу не піддавали особу придушенню або випробуванню на витривалість, які перевищують неминучий рівень страждання, притаманного утриманню у місцях позбавлення волі, і щоб, враховуючи позбавлення волі, здоров'я та добре самопочуття ув'язненого забезпечувалися належним чином, зокрема шляхом здійснення необхідного медичного догляду (§ 112 «A.D. v. Malta», §74 «Cosovan v. The Republic of Moldova», §94 «Kudla v. Poland»). ЄСПЛ у рішенні «A.D. v. Malta» наголошує на тому, що відсутність належної медичної допомоги для осіб, які перебувають під вартою, може призвести до відповідальності держави за статтею 3 Конвенції. Недостатньо, щоб осіб, до яких застосовано тримання під вартою просто обстежили і поставили діагноз; натомість, необхідно забезпечити належне лікування діагностованої проблеми. Таким чином, відсутність належної медичної допомоги та, загалом, утримання хворої особи в неналежних умовах, може в принципі становити поводження, що суперечить статті 3 (§118). Органи влади також повинні забезпечити ведення повного обліку щодо стану здоров'я затриманого та його/її лікування під час ув'язнення, щоб діагностика та допомога були оперативними та точними, а також щоб нагляд був регулярним і, якщо це необхідно через характер медичного стану, систематичним і передбачати комплексну терапевтичну стратегію, спрямовану на адекватне лікування проблем зі здоров'ям особи, що тримається під вартою, або запобігання їх загостренню, а не на лікування на симптоматичній основі. Органи влади також повинні показати, що були створені необхідні умови для фактичного дотримання призначеного лікування (§ 147 «Rooman v. Belgium»).

Окрім того, ЄСПЛ розглядає порушення статті 3 Конвенції у частині неналежного забезпечення охорони здоров'я як можливий спосіб зломити фізичний і моральний опір особи, яка знаходиться під вартою (§ 145 «Rooman v. Belgium»).

Варто додати, що експерти ІАС ІШР уже неодноразово констатували наявність негативної тенденції у вигляді катування та принижуючого людську гідність ставлення у річних звітах щодо дотримання права на справедливий суд за 2020, 2019, 2018 роки. Наприклад, у справі «Мельник Олександр та інші», спостерігачі ІАС ІШР за час проведення моніторингу констатували погіршення стану здоров'я у трьох з чотирьох обвинувачених. Зокрема, стан здоров'я одного з обвинувачених Крижановського О. настільки погіршився за час тримання під вартою, що після конвоювання до зали судових засідань він годину-півтори мав чекати на дію знеболювальних, оскільки сильні болі не давали змоги повноцінно приймати участь у процесі (звіт по справі О. Мельника, О. Крижановського, І. Пасічного, І. Куника від 16.04.19). Сам Крижановський О. скаржився на те, що такі умови є штучно створеними з метою здійснення на нього тиску стороною обвинувачення.

Сторона захисту також зауважила, що ще у лютому 2017 року апеляційний суд змінив Гаврилюку Д.М. запобіжний захід, встановивши можливість внесення застави. За 7 років ухвалу так і не було виконано, не зважаючи на те, що після прийняття рішення апеляційною інстанцією, суму застави було внесено на спеціальний рахунок у повному обсязі. Ігнорування Шевченківським районним судом рішення апеляції про можливість внесення застави ставить під сумнів дотримання принципів неупередженості та

безсторонності колегії ще у 2017 році, тобто на початку розгляду справи. Що може свідчити про продовжуване порушення права на практичні вимоги покарання у вигляді справедливий суд і поставити під сумнів справедливість всього судового процесу, триваючого понад 7 років, а також рішення суду по справі.

Як зазначає спостерігач IAC ISHR, моніторинг засідання 27.12.23 поставив також під сумнів факт дотримання принципу рівності сторін. Всі клопотання, які подала сторона захисту для долучення додаткових доказів, а також клопотань щодо дослідження раніше не розглянутих доказів, які мають важливе значення для процесу, судом просто були не задоволені, або відхилені. Адвокат Гаврилюка Д.М. також звертав увагу спостерігачів на те, що протягом всього часу судового розгляду клопотання сторони захисту приймалися часто лише на другий-третій раз після їх подання та додаткового обґрунтування. І такі умови були створені лише для сторони захисту. Це викликає серйозне занепокоєння стосовно упередженості суду. Так як відповідно до принципу презумпції невинуватості суд має брати до уваги всі можливі докази, які можуть довести невинуватість особи. Принцип закладений в статті 6 Конвенції вимагає "справедливого балансу" між сторонами: кожній стороні повинна бути надана розумна можливість представити свою справу в умовах, які не ставлять її в істотно невігідне становище порівняно з її опонентом або опонентами (§77 «Coventry v United Kingdom»). Стосовно принципу справедливого судового розгляду, спираючись на практику ЄСПЛ можна зазначити, що поняття справедливого судового розгляду у статті 6 Конвенції також включає право на змагальний процес, згідно з яким сторони повинні мати можливість надати будь-які докази, необхідні для задоволення їхніх вимог, а також ознайомитися з усіма наданими доказами або поданими зауваженнями та прокоментувати їх з метою впливу на рішення суду (§134 «Vegotex International S.A. v. Belgium»).

Аналізуючи дані з судового засідання, експерти IAC ISHR прийшли до висновку, що всі вищезазначені факти можуть свідчити про порушення статті 3, §3 статті 5, § 1, 2, § 3 статті 6 Конвенції. Справу рекомендовано для подальшого моніторингу.

3.4. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 08.01.2024)

8 січня в Шевченківському районному суді міста Львів пройшло чергове судове засідання по справі №450/1357/17 за звинуваченням Гаврилюка Д.М., Монте С.Г. та Кольцова І.М. в умисному вбивстві.

Суд засідав у складі колегії трьох суддів з головуючою Луців-Шумською Н.Л. Також у судовому засіданні був присутній прокурор, троє обвинувачених та захисник Кольцова І.М. Захисники обвинувачених Гаврилюка Д.М. та Монте С.Г. були відсутні.

Як зазначає спостерігач IAC ISHR, засідання 8.01.24 було обмежено розглядом клопотання адвоката Гаврилюка Д.М. про відкладення судового засідання у зв'язку з його хворобою. Дане клопотання було задоволене судом, оскільки без присутності захисника не було можливості продовжувати засідання. Проте у засіданні спостерігачеві стало відомо, що у обвинуваченого Гаврилюка Д.М. є ще два захисника, але з невідомих причин суд не повідомляє їх про дати судових засідань. Крім того, у самого Гаврилюка

Д.М. суд не уточнює чи не заперечує він проти судового розгляду справи за відсутності інших захисників. Даний факт може мати ознаки порушення права на захист, передбаченого пунктом 3 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ). Варто зазначити, що право на захист є фундаментальним аспектом принципу справедливого судового розгляду. ЄСПЛ наголошує на тому, що для того, щоб це право було ефективним, важливо, щоб особа знала про нього. Крім того, те, що підозрюваний (обвинувачений) не вимагає супроводу захисників не може бути аргументом щодо того, що умови справедливого судового розгляду дотримані (§ 50, «Bjarki H. Diego v. Iceland», §87 «Vizgirda v. Slovenia»).

Також, ще однією обставиною, яка може свідчити про наявність порушення статті 6 ЄКПЛ в частині права на захист та неупередженості суду є ставлення колегії Шевченківського районного суду до клопотань сторони захисту щодо долучення доказів. В минулому засіданні (27.12.2023), коли сторона захисту одним зі своїх клопотань просила суд долучити та дослідити додаткові докази, сторона обвинувачення зазначила рішення Касаційного кримінального суду Верховного Суду у справі №127/25394/18 як причину для відмови стороні захисту у долученні доказів. Суд погодився зі стороною обвинувачення у тому, що не може долучити докази, так як цією постановою ВСУ вказав, що не можуть використовуватись докази, здобуті та досліджені в рамках іншого кримінального провадження.

Як зазначають експерти IAC ISHR, дане рішення Касаційного кримінального суду має певну особливість, яка не дає можливість застосовувати його щодо доказів сторони захисту без додаткового обґрунтування. Насправді, Верховний суд колегією суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду у своєму рішенні визначив, що «базові докази... були здобуті в результаті проведення слідчих дій в іншому кримінальному провадженні... що унеможливує подальше використання цих доказів в кримінальному провадженні... та є безумовною підставою для визнання таких доказів недопустимими». Проте формальна екстраполяція даної позиції щодо доказів сторони захисту у справі Гаврилюка Д.М. є некоректною та прямо суперечить духу та суті даного рішення. Адже колегія ВС ККС винесла своє рішення у контексті того, що сторона обвинувачення повинна доводити винуватість у кожній конкретній справі, а використання доказів, отриманих і досліджених у іншому провадженні не відповідає критерію «доведення винуватості поза розумним сумнівом».

ВС ККС мотивував своє рішення тим, що: «за змістом кримінального процесуального закону при вирішенні питання щодо достатності встановлених під час змагального судового розгляду доказів для визнання особи винуватою, суди мають керуватися стандартом доведення (стандартом переконання), визначеним частинами другою та четвертою статті 17 КПК, що передбачають: «ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним сумнівом... Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачитися на користь такої особи». Окрім того, як зазначає суд, «обов'язок всебічного і неупередженого дослідження судом усіх обставин справи у цьому контексті означає, що для того, щоб визнати винуватість доведеною поза розумним сумнівом, версія обвинувачення має пояснювати всі встановлені судом обставини, що мають

відношення до події, яка є предметом судового розгляду». Основною метою заборони використання доказів здобутих і досліджених в рамках іншого провадження ВС ККС визначає забезпечення презумпції невинуватості. Цей висновок експертів IAC ISHR також підтверджується практикою ЄСПЛ до якої звернулася колегія Верховного суду, обґрунтовуючи своє рішення. А саме, до позиції Європейського суду з прав людини, у якій суд неодноразово наголошував на тому, що відповідно до його прецедентної практики при оцінці доказів він керується критерієм доведення винуватості поза розумним сумнівом (*Avsar v. Turkey*). Таке доведення має впливати із сукупності ознак чи неспростовних презумпцій, достатньо вагомих, чітких та узгоджених між собою. А також до рішення у справі «Капо проти Бельгії» (*Carreau v Belgium*) No2914/98 від 13 січня 2005 року, де зазначено, що у кримінальних справах питання доказів належить досліджувати загалом у світлі § 2 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, і вимагає воно, крім іншого, щоб тягар доказування лежав на стороні обвинувачення.

Таким чином, експерти IAC ISHR вбачають у рішенні ВС ККС прагнення забезпечити доведеність вини поза розумним сумнівом та якісної підготовки доказів зі сторони обвинувачення, що не дало би жодної можливості до маніпулювання доказами при доведеності вини. Оскільки рішення стосується саме забезпечення презумпції невинуватості і покладенні тягара доказування на сторону обвинувачення, експерти IAC ISHR не вбачають за можливе безумовне використання даного рішення Верховного суду у відношенні сторони захисту.

А отже, аналогія, яку використовує Шевченківський районний суд міста Львів в контексті справи Гаврилюка Д.М. не є коректною, оскільки не відповідає суті і духу рішення ВС ККС. Все вищевказане, на думку експертів IAC ISHR, ставить під сумнів дотримання у даному процесі права на справедливий суд в контексті статті 6 ЄКПЛ, а саме права на захист і права на розгляд справи безстороннім та неупередженим судом.

3.5. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судові засідання від 25-26.01.2024)

25 та 26 січня в Шевченківському районному суді міста Львів пройшли два судові засідання по справі No450/1357/17 за звинуваченням Гаврилюка Д.М., Монте С.Г., Кольцова І.М. в умисному вбивстві.

Суд засідав у складі колегії трьох суддів з головуючою Луців-Шумською Н.Л. Також у судовому засіданні був присутній прокурор, троє обвинувачених та захисники Кольцова І.М. і Гаврилюка Д.М. Через відсутність адвоката Монте С.Г. суд двічі, 25 та 26 січня, прийняв рішення про переніс засідання на іншу дату.

Тим не менше, спостерігачі IAC ISHR звернули увагу на те, що на одному з минулих засідань суд призначив одному з обвинувачених, Гаврилюку Д.М., безкоштовного адвоката з Центру надання безоплатної вторинної правової допомоги. Цей факт потребує додаткової уваги, зважаючи на те, що у Гаврилюка Д.М. є два адвокати за договором. За інформацією, наданою стороною захисту, один з адвокатів проживає у Києві і суд його не повідомляє про погоджені дати судових засідань, а другий адвокат, який здійснює безпосередній захист обвинуваченого у судових засіданнях у

Львові, захворів та подав офіційне клопотання до суду про відкладення судових засідань на час його хвороби. Незважаючи на це, суд все одно прийняв рішення про залучення безкоштовного адвоката.

Відповідно до тексту ухвали суду від 18.01.2024 р. про призначення державного адвоката, основною метою такого призначення було забезпечення права на захист Гаврилюка Д.М. у процесі, де участь захисника є обов'язковою. ЄСПЛ погоджується з тим, що право на захист та вибір захисника може бути обмежене національним судом в інтересах правосуддя. Проте суд має навести вагомі причини для прийняття такого рішення. Відсутність таких причин суттєво впливає на оцінку загальної справедливості кримінального провадження та може схилити ваги в бік встановлення порушення права на справедливий суд (*Beuze v. Belgium*, § 145).

Проаналізувавши ухвалу суду та фактичні обставини, експерти ІАС ІШР не змогли прийти до висновку щодо достатньої обґрунтованості обмеження права Гаврилюка Д.М. на захист з наступних причин:

1. Наявність у Гаврилюка Д.М. адвокатів за договором. Для того, щоб забезпечення права на захист у справі було практичним і ефективним, а не теоретичним і ілюзорним, суд мав би повідомити про заплановані дати судових засідань всіх адвокатів Гаврилюка Д.М., оскільки сам обвинувачений знаходиться під вартою, а обов'язок повідомляти сторони про дати судових засідань покладено саме на суд. Виходячи з ухвали від 18.01.2024, Шевченківський районний суд був готовий забезпечити присутність адвоката, який проживає у місті Київ на судових засіданнях у режимі відеоконференції, проте не надав жодної інформації про повідомлення адвоката про дати засідань належним чином. За словами київського адвоката, суд жодного разу не повідомляв його про заплановані засідання. Що протирічить меті колегії Шевченківського суду щодо забезпечення права на захист, викладеній в ухвалі.

2. «Поведінка адвокатів, що фактично позбавляє обвинуваченого права на захист» (з тексту ухвали). До такої поведінки суд відносить хворобу львівського адвоката, що привела до відміни чотирьох запланованих засідань по справі: 08.01.2024, 09.01.2024, 15.01.2024 та 16.01.2024, тобто протягом 8 календарних днів. За словами адвоката, він заздалегідь подав клопотання до суду про переніс засідань у зв'язку з хворобою. Окрім того, колегія відмічає, що вже 18.01.2024 адвокат був присутній на судовому засіданні, проте «за час перебування колегії суддів у нарадчій кімнаті з вирішення заявленого відводу, покинув судові засідання з невідомих суду причин». Таким чином, фактично експерти ІАС ІШР фіксують лише один невияснений привід для переносу судового засідання, спричинений діями адвоката.

3. Не враховано позицію обвинуваченого. Як впливає зі змісту ухвали Шевченківського суду м. Львова, клопотання щодо залучення адвоката з Центру надання безоплатної вторинної правової допомоги подав прокурор. Думку обвинуваченого Гаврилюка Д.М., щодо призначення йому безкоштовного захисника, в ухвалі не враховано (як повідомив спостерігачам ІАС ІШР сам обвинувачений, він був категорично проти призначення йому «державного адвоката»).

Відповідно до усталеної практики ЄСПЛ, важливо, щоб особа, обвинувачена у вчиненні кримінального правопорушення мала можливість вдатися до юридичної допомоги за власним вибором (*Martin v. Estonia*, §§ 90 і 93). Це впливає з самого

формулювання статті 6 § 3 (с) ЄКПЛ, яка гарантує, що «кожна особа, обвинувачена у вчиненні кримінального правопорушення, має такі мінімальні права: ... захищати себе ... за допомогою захисника, обраного ним самим. ...», і загалом визнається міжнародними стандартами прав людини як механізм забезпечення ефективного захисту обвинуваченого (*Atristain Gorosabel v. Spain*, §42). ЄСПЛ також вважає, що рішення національних судів щодо відхилення або перешкоджання бажанню відповідача щодо його або її вибору юридичного представництва повинні супроводжуватися процесуальними гарантіями, розрахованими на забезпечення збереження права на правову допомогу за власним вибором практичним і ефективним, а не теоретичним і ілюзорним (*Elif Nazan Seker v. Turkey*, §51).

ЄСПЛ постійно постановляє, що національні органи влади повинні враховувати побажання відповідача щодо його або її вибору законного представництва, але можуть відхилити ці побажання, якщо є відповідні та достатні підстави вважати, що це необхідно в інтересах правосуддя. За відсутності таких підстав обмеження вільного вибору захисника призводить до порушення пункту 1 статті 6 разом із підпунктом (с) пункту 3 ЄКПЛ, якщо це матиме негативний вплив на захист особи з огляду на провадження в цілому (*Atristain Gorosabel v. Spain*, §43). Національні суди, як головні охоронці справедливості судочинства, мають позитивне зобов'язання забезпечити практичне та ефективне дотримання прав на захист, захищених статтею 6 Конвенції (*Vamvakas c. Grèce*, § 43). У зв'язку з цим, звернення національних судів до певних процесуальних заходів, які на перший погляд можуть здатися корисними для належного відправлення правосуддя, не може бути звільнено від вимог процесуальних гарантій, особливо в таких випадках, які потенційно можуть завдати шкоди праву на захист. (*Elif Nazan Seker v. Turkey*, §51).

Зважаючи на вищевикладене, експерти ІАС ІШР зазначають, що колегія Шевченківського районного суду м. Львів не надала конкретного та достатнього обґрунтування наявності вагомих причин для виправдання обмеження права на захист обвинуваченого Гаврилюка Д.М., чим поставила під загрозу дотримання міжнародних стандартів прав людини, гарантуючих особі, обвинуваченій у вчиненні кримінального правопорушення, мінімального права захищати себе за допомогою захисника, обраного самостійно. Що, фактично, виходячи з практики ЄСПЛ становить порушення статті 6 §3 (с) ЄКПЛ та ставить під сумнів безсторонність та неупередженість характеру судового розгляду.

3.6. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 31.01.2024)

31 січня в Шевченківському районному суді міста Львів пройшло чергове судове засідання по справі №450/1357/17 за звинуваченням Гаврилюка Д.М., Монте С.Г., Кольцова І.М. в умисному вбивстві.

Суд засідав у складі колегії трьох суддів з головуючою Луців-Шумською Н.Л. Також у судовому засіданні був присутній прокурор, троє обвинувачених та захисники Гаврилюка Д.М., Кольцова І.М., Монте С.Г.

На засідання з невідомих для спостерігачів IAC ISHR причин не з'явився адвокат з Центру БВПД, якого на попередньому засіданні призначив суд, проте прибув новий адвокат Гаврилюка Д.М за договором. У зв'язку з необхідністю ознайомитися зі справою, новий захисник просив суд надати йому час на ознайомлення, а також на конфіденційне побачення з обвинуваченим.

Як зазначають спостерігачі IAC ISHR, суд виділив адвокату 4 години на ознайомлення з матеріалами справи, а також на побачення з підзахисним.

Варто зазначити, що матеріали справи, які накопичились з 2017 року, станом на зараз налічують більше, ніж 40 томів. Ознайомлення з 10 томами справи менш ніж за одну годину кожен, включаючи конфіденційне побачення з обвинуваченим, на думку експертів IAC ISHR не відповідає суті статті 6 §3 (b) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

ЄСПЛ у своїй практиці також зазначає, що пунктом 3 (b) статті 6 Конвенції гарантується надання обвинуваченому (включаючи його захисників) достатнього часу для можливості підготовки захисту. Стосовно оцінки того, чи такий час був достатнім, повинна також враховуватись складність справи на момент провадження (§ 81-82 «Galović v. Croatia»). Зважаючи на практику ЄСПЛ, і факт того, що матеріали справи налічують кілька десятків томів, виникають сумніви стосовно того, що суд врахував всі обставини при наданні часу на ознайомлення з матеріалами справи стороні захисту.

Після спливу відведених 4 годин, адвокат заявив, що йому все ж не вистачило часу на ознайомлення з матеріалами справи. Окрім того, йому не вистачило часу і на конфіденційне побачення з підзахисним. Спостерігачі IAC ISHR відмічають, що на зауваження адвоката щодо того, що конвой судової охорони не привів йому Гаврилюка Д.М. в окреме приміщення для конфіденційного побачення, а також що у зв'язку з повітряною тривоною (яка тривала 30 хв з наданих 4 годин) він не встиг ознайомитись з матеріалами справи, суд заявив, «що час виділений був, а вже захист вирішив як ним розпоряджатись».

Після цього суд спробував розпочати дебати і передати виступ стороні обвинувачення, фактично позбавивши Гаврилюка Д.М. права на захист. Тільки після протесту захисника, що час на конфіденційне побачення процесуально не необмежений, суд надав додатково ще 30 хвилин на все. Таким чином суд фактично поставив сторону захисту в невідгідне становище по відношенню до сторони обвинувачення, обмеживши право на конфіденційну зустріч Гаврилюка Д.М. зі своїм захисником. А відтак, позбавивши його можливості підготувати свій захист. Виходячи з цього, експерти IAC ISHR вважають надані судом умови як такі, що не забезпечують право на захист належним чином. Європейський суд повторює, що «принцип змагальності та принцип рівності сторін тісно пов'язані між собою і є основними компонентами концепції «справедливого судового розгляду» у значенні пункту 1 статті 6 Конвенції. Вони вимагають «справедливого балансу» між сторонами..» (§77 «Coventry v. The United Kingdom»).

Як зазначає в своїй практиці ЄСПЛ, як стороні обвинувачення, так і захисту повинні бути надані рівні можливості на ознайомлення з матеріалами справи, а також умови в яких сторони мають рівні можливості на ознайомлення з поданими зауваженнями та доказами, які мали місце в

справі. Тому, як впливає з практики ЄСПЛ, надання рівного часу для ознайомлення з матеріалами справи та рівних можливостей критично важливе для дотримання принципів статті 6 Конвенції (§60 «Rowe and Davis v. The United Kingdom»). Також, ЄСПЛ наголошує на тому, що обвинувачений повинен мати можливість належним чином організувати свій захист і без обмежень мати можливість викласти всі відповідні аргументи сторони захисту. Експерти IAC ISHR відносять до організації захисту різні чинники, у тому числі ознайомлення з матеріалами справи, можливість конфіденційного побачення та спілкування обвинуваченого з захисником, стан здоров'я обвинуваченого тощо. Окрім того, знаходження обвинуваченого під вартою є виключним запобіжним заходом, який значно обмежує можливості обвинуваченого, тому саме на суд мають покладатися додаткові зобов'язання забезпечити достатню можливість для реалізації права на захист. Експерти IAC ISHR висловлюють занепокоєння щодо ставлення суду до забезпечення права на захист у справі Гаврилюка Д.М. ЄСПЛ наголошує на тому, що «стаття 6 § 3 (b) Конвенції має на увазі, що основний захист від імені обвинуваченого може включати все, що є «необхідним» для підготовки основного судового розгляду. Обвинувачений повинен мати можливість організувати свій захист належним чином і без обмежень щодо здатності викладати всі відповідні аргументи захисту перед судом першої інстанції та таким чином вплинути на результат провадження» (§43 «Kikabidze v. Georgia»).

Враховуючи вищенаведені факти, а також попередні звіти щодо моніторингу права на справедливий суд у даному процесі (14.12.2023, 27.12.2023, 08.01.2024, 25-26.01.2024), експерти IAC ISHR приходять до висновку, що у справі №450/1357/17 може бути констатовано систематичне і таке, що може вплинути на остаточне рішення національного суду, порушення права на справедливий суд. У такому разі, будь який вирок Шевченківського районного суду м. Львів по даній справі може бути скасований.

3.7. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 02.02.2024)

2 лютого в Шевченківському районному суді міста Львів пройшло чергове судове засідання по справі №450/1357/17 за звинуваченням Гаврилюка Д.М., Монте С.Г., Кольцова І.М. в умисному вбивстві.

Суд засідав у складі колегії трьох суддів з головуючою Луців-Шумською Н.Л. Також у судовому засіданні був присутній прокурор, троє обвинувачених та захисники Кольцова І.М., Монте С.Г. Захисник Гаврилюка Д.М. був відсутній.

Як стало відомо в процесі судового засідання, колишній захисник Гаврилюка Д.М. за власною ініціативою розірвав договір про надання юридичної допомоги зі своїм клієнтом. Посилаючись на складність та об'єм справи, внаслідок чого він не зміг би надати відповідний захист обвинуваченому.

З урахуванням цих обставин суд вирішив призначити Гаврилюку Д.М. захисника з Центру надання безоплатної вторинної правової допомоги. Аргументуючи це тим, що інші адвокати, які є в Гаврилюка Д.М. за договором, належним чином повідомлені про судові засідання, проте не виходять на зв'язок і не пояснюють причин цього. Як зазначає сам обвинувачений, то він впевнений, що більш ніж про 90% судових

засідань його захисників не повідомляли, крім того, захисники знають про початок у суді стадії судових дебатів, і активно до них готуються. Саме тому Гаврилюк Д.М висловився категорично проти призначення судом захисника з Центру надання безоплатної вторинної правової допомоги, і виказав бажання, щоб його захищали ті адвокати, яких він обрав сам, а суд забезпечив їх інформацією про наступні судові засідання. Проте суд навіть після заяви обвинуваченого вирішив призначити нового «безкоштовного» захисника.

Як і в одному з попередніх звітів (див. моніторинг за 25-26.01.2024) експерти IAC ISHR хочуть наголосити, що відповідно до практики ЄСПЛ важливо, щоб кожна особа обвинувачена у вчиненні кримінального правопорушення мала право звернутися по юридичну допомогу до захисника за своїми вибором (Martin v. Estonia, §§ 90 і 93). Таке ж формулювання впливає і з суті статті 6 § 3 (с) ЄКПЛ, яка закріплює за обвинуваченим, серед інших мінімальних прав, захищатись адвокатом за своїм вибором. Що стосується будь-якого обмеження даного права, то воно повинне супроводжуватись процесуальними гарантіями, розрахованими на забезпечення збереження права на правову допомогу за власним вибором практичним і ефективним, а не теоретичним і ілюзорним (Elif Nazan Seker v. Turkey, §51).

Крім того, варто звернути увагу ще й на те, що суд знову ж таки призначає захисника безкоштовної допомоги проти волі обвинуваченого. Експерти IAC ISHR звертають увагу на той факт, що Гаврилюк Д.М. більше 7 років знаходиться під вартою і складність у налагодженні ним контакту з адвокатами не є, на нашу думку, об'єктивно необґрунтованою. Ми можемо провести аналогію з рішенням ЄСПЛ у справі Kadles and others v. The Czech Republic, де Суд зазначив, що «право на суд», одним з аспектів якого є право на захист, «не є абсолютним і піддається опосередковано прийнятим обмеженням...». Однак застосовані обмеження не повинні обмежувати права особи таким чином або в тій мірі, щоб це зачіпало саму суть права. Крім того, вони сумісні з статтею 6 § 1, лише якщо вони переслідують законну мету та якщо існує розумне співвідношення пропорційності між використаними засобами та переслідуваною метою. На думку Суду, з цих принципів випливає, що «суди повинні, застосовуючи процесуальні норми, уникати як надмірного формалізму, який би підривав справедливість, так і надмірної гнучкості, яка призведе до відміни процедурних умов, встановлених законом (§§ 25 і 26).

Фактично, завданням суду є створення таких умов, коли реалізація права на справедливий суд, у тому числі, права на захист не стає для обвинуваченого ілюзорною. В іншому випадку сторона захисту перебуватиме в не вигідному становищі по відношенню до сторони обвинувачення, а обвинувачений втрачає можливість належним чином організувати свій захист. Як випливає з практики ЄСПЛ, то суд має не допускати такої ситуації, і забезпечувати умови, в яких як і сторона захисту, так і сторона обвинувачення могла б реалізовувати свої права («Coventry v. The United Kingdom», § 77).

Вищезазначене свідчить про можливість порушення статті 6 §3 (с) ЄКПЛ, що, з огляду на попередні моніторингові звіти по даній справі, носить систематичний характер (див.моніторинг за 31.01.2024).

3.8. Моніторинг судового процесу Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 06.02.2024)

6 лютого в Шевченківському районному суді міста Львів пройшло чергове судове засідання по справі No450/1357/17 за звинуваченням Гаврилюка Д.М., Монте С.Г., Кольцова І.М. в умисному вбивстві.

Суд засідав у складі колегії трьох суддів з головуючою Луців-Шумською Н.Л. Також у судовому засіданні був присутній прокурор, трое обвинувачених та захисники Гаврилюка Д.М., Кольцова І.М., Монте С.Г.

У даному судовому засіданні експерти ІАС ІШР виявили ряд порушень

1. Обвинувачений не мав реальної змоги належним чином організувати свій захист, оскільки у його захисника не було як доступу до всіх матеріалів справи, так і часу на ознайомлення з усіма томами (40+ томів). Як зазначив сам захисник, він мав доступ до кількох перших томів справи, і ознайомився тільки з 7 із них. Внаслідок цього неможливо було навіть провести якісне конфіденційне побачення. Суд вислухавши позицію захисту прийняв рішення, що захист буде ознайомлюватись з матеріалами справи під час судових дебатів. Після цього, суд вирішив одразу передати слово прокурору. Така процесуальна поведінка суду викликає об'єктивні сумніви у дотриманні в процесі принципу рівності сторін та дотримання права на захист, передбачених § 3 ст. 6 ЄКПЛ.

ЄСПЛ у своїй практиці зазначає, що стаття 6 §3 гарантує обвинуваченому достатній час і можливість для підготовки свого захисту. Обвинувачений повинен мати можливість організувати свій захист належним чином і без обмежень щодо можливості викласти всі відповідні аргументи захисту перед судом першої інстанції і, таким чином, вплинути на результат провадження. Щодо питання достатності часу і засобів, що надаються обвинуваченому для захисту, то мають враховуватись всі обставини справи (§56 «Rook v. Germany»). ЄСПЛ наголошує на тому, що «обвинувачений [сторона захисту] повинен мати можливість організувати свій захист належним чином і без обмежень щодо можливості викласти всі відповідні аргументи захисту перед судом першої інстанції та, таким чином, вплинути на результат провадження». Обвинуваченому має бути надано необмежений доступ до матеріалів справи. Ненадання стороні захисту речових доказів, які містять такі відомості, які могли б дозволити обвинуваченому виправдати себе або пом'якшити вирок, означає відмову в наданні засобів, необхідних для підготовки захисту (§56-58 «Rook v. Germany»).

Враховуючи поведінку суду, у спостерігачів ІАС ІШР виникають сумніви, що суд належним чином оцінив складність справи та обсяг матеріалів, виділяючи час на ознайомлення, а також належним чином забезпечив дотримання права на захист.

Експерти ІАС ІШР також наголошують на тому, що без доступу до матеріалів справи неможливе забезпечення рівності сторін судового процесу, оскільки в такій ситуації сторона захисту суттєво обмежена в своїх правах. Крім того, як зазначає ЄСПЛ саме на суд покладено обов'язок перевіряти, чи сторона захисту такий доступ до матеріалів мала, а також забезпечити, щоб можливі труднощі, з якими сторона захисту може зіткнутись, під час реалізації права на доступ до матеріалів справи не впливали на суть прав обвинуваченого (§49 «Kikabidze v. Georgia»).

Окрім того, під час всього часу моніторингу судового процесу спостерігачі ІАС ІШР фіксували зауваження сторони захисту щодо достовірності доказів, які надає сторона обвинувачення, джерела їх походження та спосіб отримання. Сторона захисту подала ряд клопотань щодо даного питання, які судом відхилялись. У судовому засіданні 06.02.2024 сторона обвинувачення послалась на Постанову пленуму ВП ВСУ No 756/10060/17 від 31.08.2022, зазначаючи, що за цією постановою “невідповідність тим чи іншим вимогам закону нівелює доказове значення відомостей, одержаних в результаті відповідних процесуальних дій не в будь-якому випадку, а лише в разі, якщо вони призвели до порушення прав людини та основоположних свобод, або ж ставить під сумнів походження доказів, їх надійність, достовірність”. Прокурор зазначив, що до кожного доказу є відповідний протокол, який пояснює їх походження, а самі докази, як випливає з їх дослідження, є достовірними. Проте, прокурор не згадує, що в цій же постанові пленуму ВП ВСУ, яку він цитував зазначається, що “для прийняття законного й обґрунтованого рішення суд має отримувати максимально повну інформацію щодо обставин, які належать до предмета доказування, надаючи сторонам у змагальній процедурі достатні можливості перевірити й заперечити цю інформацію”.

Беручи до увагу характер даного судового процесу, а також тенденцію систематичного фіксування спостерігачами ІАС ІШР фактів, які можуть свідчити про порушення прав сторони захисту, то виникають об’єктивні сумніви щодо дотримання принципів зазначених у цьому ж рішенні пленуму ВП ВСУ.

Також, як зазначає у цій постанові ВП ВСУ: “ завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до кримінальної відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Суд, який вирішує питання щодо допустимості доказів, насамперед, має враховувати права особи і виправданість їх обмеження державою, незалежно від того, яким саме представником держави ці права обмежуються”. Тобто, у першу чергу завжди має враховуватись факт того, чи дотримані права обвинуваченого в судовому процесі і чи долучення таких доказів не порушує його прав.

Детально проаналізувавши цю постанову експерти ІАС ІШР приходять до висновку, що сторона обвинувачення некоректно трактувала дану постанову пленуму ВП ВСУ, та в цілому не передала її духу, оскільки, в першу чергу ВП ВСУ наголошує на дотриманні та забезпеченні прав обвинуваченого і можливості обох сторін упевнитись в достовірності тих, чи інших доказів.

3.9. Аналіз відеозапису судового засідання у справі Гаврилюка Д.М. (судове засідання від 14.02.2024)

14 лютого в Шевченківському районному суді міста Львів пройшло заключне судове засідання по справі No450/1357/17 за звинуваченням Гаврилюка Д.М., Монте С.Г., Кольцова І.М. в умисному вбивстві. Суд видалився в нарадчу кімнату для прийняття рішення по справі.

Суд засідав у складі колегії трьох суддів з головуючою Луців-Шумською Н.Л. Також у судовому засіданні був присутній прокурор, троє обвинувачених та захисники Гаврилюка Д.М., Кольцова І.М., Монте С.Г.

Експерти ІАС ІШР провели аналіз засідання використовуючи повний відеозапис, наданий стороною захисту та виявили ряд порушень права на справедливий суд. Варто відзначити, що зафіксовані порушення за своєю суттю дотичні до порушень, які були виявлені в усіх попередніх засіданнях по цій справі, і набули систематичного характеру.

ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ЗАХИСТ

На останньому засіданні по справі у першій інстанції Гаврилюк Д.М. був позбавлений захисників. Адвокат, з яким Гаврилюк Д.М. заключив договір і який офіційно вступив у справу 13 лютого не був офіційно повідомлений про засідання. Адвоката з Центру надання безоплатної юридичної допомоги суд вирішив не чекати для відкриття засідання, хоч він завчасно повідомив про те, що запізнюється. Крім того, як відзначив сам обвинувачений Гаврилюк Д.М. в своєму останньому слові, йому не була надана можливість належним чином підготуватись до судових дебатів та організувати свій захист. Варто відзначити, що як показують попередні моніторингові звіти по цьому процесу (див. моніторингові звіти за 08.01., 26.01., 31.01.2024) в обвинуваченого в цілому не було можливості належним чином організувати свій захист через ряд причин, таких як недостатність часу для ознайомлення з матеріалами, проведення конфіденційних побачень та ін.

ЄСПЛ у своїй практиці стосовно достатності часу для підготовки зазначає, що: “Стаття 6 § 3 (b) гарантує обвинуваченому "достатній час і можливість для підготовки свого захисту", а отже, передбачає, що діяльність по суті захисту від його імені може включати все, що є "необхідним" для підготовки основного судового розгляду. Обвинувачений повинен мати можливість організувати свій захист належним чином і без обмежень щодо можливості викласти всі відповідні аргументи захисту перед судом першої інстанції і, таким чином, вплинути на результат провадження” (Galović v. Croatia §81). Зважаючи на обставини цього процесу, у експертів ІАС ІШР, як у об’єктивного спостерігача, виникають сумніви, щодо забезпечення у даному процесі часу на організацію обвинуваченим свого захисту.

Окрім того, спостерігачі ІАС ІШР наголошують на тому, що суд вже не перший раз не повідомляє належним чином адвокатів обвинуваченого про судові засідання. Що могло призвести до серйозної шкоди справедливості процесу. Не повідомивши захисників обвинуваченого, суд таким чином обмежив його права на доступ до адвоката.

Як зазначає ЄСПЛ, «відсутність таких підстав має значну вагу при оцінці загальної справедливості кримінального провадження і може схилити чашу терезів у бік

встановлення порушення. Суд зобов'язаний переконливо продемонструвати, чому, у виняткових випадках і за конкретних обставин справи, загальна справедливість судового розгляду не була безповоротно порушена обмеженням доступу заявників до адвоката» (Konen and others v. Turkey, §57). Враховуючи те, що суд здійснив це обмеження без належного обґрунтування, то виникають сумніви стосовно того, що права обвинуваченого були належним чином забезпечені, а принцип справедливого судового процесу був дотриманий.

АВТОМАТИЧНЕ ПРОДОВЖЕННЯ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Також варто звернути увагу на те, яким чином суд продовжив запобіжний захід у вигляді тримання під вартою для обвинувачених.

Необхідно зауважити, що тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам невиконання обвинуваченими своїх процесуальних зобов'язань (ст.183 КПК України). Розглядаючи клопотання прокурора про застосування запобіжного заходу, суд зобов'язаний встановити доцільність такого запобіжного заходу та чи доводять надані сторонами кримінального провадження докази, обставини, які свідчать про недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику невиконання обвинуваченим своїх процесуальних обов'язків (ст.ст. 194, 331 КПК України).

Порушуючи процесуальні норми, у даному судовому засіданні суд не аналізував клопотання прокурора, а сам ініціював продовження тримання під вартою. Відповідно до даних Журналу судових засідань (засідання від 14.02.2024) записом №15 об 11:26:02 зазначено, що «Головуючий суддя Луців-Шумська Н.Л. Запитання: за ініціати́ви суду до учасників ставиться питання до учасників процесу щодо продовження обвинуваченим запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до оголошення вироку по справі». Наступним записом №16 прокурор підтримав ініціативу суду щодо продовження запобіжного заходу.

Таким чином суд фактично зайняв при вирішенні даного питання сторону обвинувачення. Що, враховуючи відсутність у залі судових засідань адвокатів Гаврилюка Д.М., повністю позбавило його права на захист та на справедливість судового розгляду.

Така процесуальна поведінка суду ставить під сумнів дотримання принципу справедливого судового процесу, та принципу рівності сторін судового процесу визначених ст.6 ЄКПЛ. Автоматично продовживши винятковий запобіжний захід, суд створив умови для порушення процесуального балансу між сторонами судового процесу та таким чином обмежив права та поставив у незручне становище сторону захисту (Coventy v. United Kingdom §77).

Підсумовуючи все вище сказане, у даному судовому засіданні експерти IAC ISHR фіксують дії, які ЄСПЛ трактує як порушення принципів рівності сторін судового процесу, справедливого судового розгляду та права на захист, передбачених ст.6 ЄКПЛ. Крім того, як зазначалось раніше, об'єктивні сумніви щодо дотримання цих принципів з'являються у спостерігачів IAC ISHR у кожному засіданні даного судового процесу на якому були присутні спостерігачі. Таким чином, ми спостерігаємо тенденцію щодо порушення цих принципів, що, в свою чергу, не лише ставить під сумнів дотримання

вищезазначених принципів, а й в загальному законність та справедливість вироку суду по справі Гаврилюка Д.М.